

Pilotná schéma 3/ BUDOVANIE KAPACÍT PRE OBLASŤ PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK V PROSTREDÍ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY PROSTREDNÍCTVOM TRANSFERU DOBREJ PRAXE NP PARTI

Stručná charakteristika pilotnej schémy 3: budovanie kapacít miestnej územnej samosprávy v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, realizovaná na princípe transferu dobrej/zlej praxe z NP PARTI. Pilotná schéma je zameraná na prenos skúseností a disemináciu overených, testovaných postupov z [pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík](#), ktorá zastrešila dvanásť pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík (podaktivita 1), ako aj **relevantných výstupov z analytickej časti projektu (podaktivita 2)** v týchto oblastiach:

1. **participácia deti a mládeže,**
2. **participácia a environmentálna výchova, vzdelávanie a osвета,**
3. **participácia zdravotne postihnutých,**
4. **participácia a medziobecná spolupráca,**
5. **participácia zraniteľných skupín a budovanie súdržných komunit,**
6. **participácia a odpadové hospodárstvo,**
7. **participatívne rozpočty a otvorené dáta,**
8. **participácia a zvyšovanie miery prístupnosti miest,**
9. **participatívne plánovanie verejných priestorov,**
10. **participácia a udržateľná mobilita,**

Pilotná schéma podporuje ciele budovanie kapacít v prostredí územnej samosprávy formou implementácie cyklu informačno – komunikačných aktivít v bohatej ponuke mixu informačných dní, konferencií, tréningov a workshopov k vymenovaným témam a oblastiam tak, aby stimulovala a motivovala ďalšie subjekty územnej samosprávy k zavádzaniu inovatívnych participatívnych prvkov do prípravy, tvorby, realizácie verejných politík identifikovaných vo vyššie uvedenom okruhu tém.

Hlavný cieľ pilotnej schémy 3:

- podpora zavádzania otestovaných prístupov do praxe územnej samosprávy s dôrazom na distribúciu, disemináciu existujúcich výsledkov, postupov a opatrení, založenú na „poznatkovom manažmente“ a systematickej práci s „komunitou praxe“ (experti, odborní zamestnanci, zástupcovia MNO i širokej verejnosti, ktorí považujú inováciu, zmenu a participáciu za dôležité piliere tvorby verejných politík a majú vo svojej agende a kompetenciách identifikované témy),
- príprava, zaškolenie a sieťovanie odborných zamestnancov územnej samosprávy, ktorí môžu prispieť k diseminácii a presadzovaniu nových tém, postupov a participatívnych prístupov v praxi územnej samosprávy,
- budovať nové platformy „ambasádorov participácie“ a „agentov zmeny“ pre oblasť otvoreného vládnutia v prostredí územnej samosprávy v presahu na konkrétne oblasti života a výkonu správy.

Princípy pilotnej schémy 3:

- **podpora transferu dobrých skúseností:** zabezpečiť ciele distribúciu výstupov projektu NP PARTI, posilniť multiplikačný efekt a účinnosť jeho dopadov, ako aj zefektívniť distribúciu nadobudnutých skúseností z jednotlivých pilotných projektov a ich ďalšiu disemináciu v prostredí územnej samosprávy s cieľom zavádzať inovácie podporujúce a rozširujúce účasť verejnosti v procesoch tvorby verejných,
- **budovanie kapacít:** posilniť subjekty územnej samosprávy v oblasti zapájania verejnosti do prípravy, tvorby a implementácie verejných politík (12 vymenovaných tém) prostredníctvom informačno – komunikačných aktivít,
- **vzájomný dialóg a sieťovanie:** prepájanie lokálnych aktérov, zástupcov MNO s orgánmi a subjektami územnej samosprávy so zámerom presadzovať dialóg relevantných aktérov v území, podpora vzniku lokálnych, alebo regionálnych platforiem a tematických sietí na podporu presadzovania participácie v dvanástich identifikovaných oblastiach v praxi územnej samosprávy,
- **učenie praxou a v praxi:** uplatnenie princípu „learning by doing“ a uplatnenie nadobudnutých skúseností priamo v každodennej prevádzke subjektov MÚS s využitím neformálneho vzdelávania, riadeného coachingu, on-line konzultácií, individuálneho a skupinového poradenstva.

Štruktúra pilotnej schémy 3:

- ✓ **úvodné tematické konferencie**, spojené s úvodným predstavením tém (prezentácia výsledkov projektov participatívnej tvorby verejných politík z NP PARTI), informáciami o priebehu pilotnej schémy a náborom účastníkov do činnosti tematických skupín – komunit praxe,
- ✓ **vytvorenie desiatich tematických skupín - komunit praxe (*Community of practice*)**, zastrešujúcich záujemcov z prostredia územnej samosprávy, MNO a ďalších relevantných aktérov
- ✓ **realizácia pravidelných odborných stretnutí účastníkov komunit praxe** – sieťovanie účastníkov jednotlivých tematických skupín, zameraných na zdieľanie skúseností, monitoring, zber a spracovanie inovatívnych opatrení, intervencií a dobrých príkladov z praxe územnej samosprávy
- ✓ **cyklus odborných workshopov v regiónoch** k piatim najžiadanejším témam/pilotným projektom vo väzbe na záujem samospráv o realizáciu obdobných verejných politík
- ✓ **záverečná dvojdňová tematická konferencia** - spojené s prezentáciou dobrých a zlých skúseností z praxe územnej samosprávy v previazaní na desať/osem tematických skupín/komunit praxe

Detailný popis činností, realizovaných v rámci pilotnej schémy 3:

úvodné tematické odborné konferencie

Účel: zviditeľniť prínosy participácie v príprave, tvorbe a implementácii konkrétnych verejných politík,

Opis: prvá fáza pilotnej schémy bude patriť **sérii odborných jednodňových konferencií** ku konkrétnym témam, pilotným projektom a verejným politikám s dôrazom na participatívny proces ich tvorby (spolu 12 konferencií). Účelom konferencií je vytvoriť priestor pre diskusiu a zdieľanie skúseností z pilotnej schémy a analytickej časti projektu NP PARTI, pričom program konferencií ponúka aj informácie o priebehu a podmienkach zapojenia sa do pilotnej schémy Budovanie kapacít pre oblasť participatívnej tvorby verejných politík v prostredí územnej samosprávy prostredníctvom transferu dobrej praxe z NP PARTI.

- ✓ **Účastníci konferencií:** integrovaná skupina z prostredia VS, MNO, aktívnej verejnosti a občanov a ďalších socio-ekonomických partnerov
- ✓ **Typ podujatia:** odborná konferencia zameraná na transfer skúseností
- ✓ **Počet konferencií:** 12
- ✓ **Časová dotácia na konferenciu:** 8 hodín
- ✓ **Miesto realizácie:** N/A – v rôznych mestách Slovenska
- ✓ **Obsahové zameranie konferencií:**
 - konferencie sa zamerajú na konkrétne oblasti výkonu správy a problematikám, ktoré pilotné projekty riešili (viď. rozpis nižšie) v previazaní na participatívny scenár tvorby konkrétnej verejnej politiky, výsledný návrh verejnej politiky a navrhované opatrenia, očakávané zmeny po zavedení verejnej politiky, uplatnené inovatívne postupy, riešenia a najmä implementáciu, ako aj dopady realizácie projektu/politiky,
 - prínosy participácie a procesu prípravy, tvorby a implementácie verejnej politiky so zapojením verejnosti,
 - nábor účastníkov do pilotnej schémy a tematických skupín.

Štruktúra odborných konferencií a ich zameranie:

téma: participácia a zdravotne postihnutí

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Stratégie dlhodobej starostlivosti, jeho výsledkov a dopadov v previazaní na [pilotný projekt č.1/ Stratégia dlhodobej starostlivosti \(PP1\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Asociácia na ochranu práv pacientov a Ministerstvo zdravotníctva SR
- **odborní garanti:** Mária Lévyová/Asociácia na ochranu práv pacienta

téma: participácia detí a mládeže,

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Zákona o podpore práce s mládežou, jeho výsledkov a dopadov, spojený s prezentáciou návrhu na zriadenie Fondu pre podporu aktivít detí a mládeže a práce s nimi v previazaní na [pilotný projekt č. 2/ Participatívna realizácia koncepcie rozvoja práce s mládežou \(PP2\)](#)

- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Rada mládeže Slovenska, MŠVVaŠ SR
- **odborní garanti:** Katarína Batková, Katarína Čavojská / Rada mládeže Slovenska

téma: participácia a environmentálna výchova, vzdelávanie a osвета

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetu v Trenčianskom samosprávnom kraji v previazaní na [pilotný projekt č. 3/ Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji \(PP3\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** združenia Špirála, Trenčiansky samosprávny kraj
- **odborní garanti:** Richard Medal/Špirála, z.z.p.o., Dana Gavalierová a neskôr Andrea Molnárová/Trenčiansky samosprávny kraj

téma: participácia a zdravotne postihnutí

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Koncepcie rozvoja sociálnych služieb pre potreby ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodín na území BSK v previazaní na [pilotný projekt č. 4/ Poskytovanie sociálnej pomoci ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám \(PP4\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** experti zo Združenia na podporu mentálne postihnutých a ich rodín, Bratislavského samosprávneho kraja
- **odborní garanti:** Iveta Mišová, Michal Horanič/Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím, Michaela Šopová a neskôr Jana Matulová/Bratislavský samosprávny kraj

téma: participácia a medziodbecná spolupráca

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Plánu komplexného sociálno-ekonomického rozvoja na úrovni klastra obcí/mikroregiónu v previazaní [pilotný projekt č. 5/ Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziodbecnej spolupráce \(PP5\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Centrum antropologických výskumov, obec Spišský Hrhov
- **odborní garanti:** Miroslav Polák, Michal Smetanka, Alexander Mušínska, Vladimír Ledecký

téma: participácia zraniteľných skupín a budovanie súdržných komunít

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby lokálnej stratégie inklúzie Mesto pre všetkých v meste Svidník v previazaní [pilotný projekt č. 6/ Mesto pre všetkých – integračná stratégia \(PP6\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Centrum pre výskum etnicity a kultúry a mesta Svidník
- **odborní garanti:** Elena Kriglerová, Alena Chudžíková, Jana Kadlečíková/CVEK, Marcela Ivančová, primátorka, Kristína Tchirová/mesto Svidník

téma: participácia a odpadové hospodárstvo

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Stratégie nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Partizánske v previazaní na [pilotný projekt č. 7/ Stratégia nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Partizánske \(PP7\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** združenia Priatelia Zeme a mesta Partizánske
- **odborní garanti:** Branislav Moňok, Lenka Bencelová/Priatelia Zeme SPZ, Jozef Božík, primátor a Andrea Bencelová/vedúca oddelenia životného prostredia a dopravy za mesto Partizánske

téma: transparentná samospráva, otvorené dáta a participatívne rozpočty

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho rozpočtu v meste Hlohovec, OpenData a zverejňovanie údajov, publikačné minimum v samospráve v previazaní na [pilotný projekt č. 8/ Transparentnosť výkonu samosprávy a otvorené dáta \(PP8\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** združenia Utopia a vybraných miest, ktoré majú skúsenosť so zavádzaním participatívnych rozpočtov a otvorených dát do praxe samosprávy
- **odborní garanti:** Peter Vittek/Utopia, Matúš Lukačovič/mesto Hlohovec

téma: participácia a zvyšovanie miery prístupnosti miest

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Stratégie zabezpečenia prístupnosti mesta Nitra v previazaní [pilotný projekt č. 9/ Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých \(PP9\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska a mesto Nitra
- **odborní garanti:** Michaela Hajduková/Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Martina Hrozenská/mesto Nitra

téma: participatívne plánovanie verejných priestorov

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Stratégie tvorby plánov využívania verejných priestorov a Konceptia a plán využívania Kamenného námestia v [pilotný projekt č. 10/ Využívanie verejných priestorov a plôch na lokálnej úrovni \(PP10\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť a hl. mesto Bratislava
- **odborní garanti:** Ctibor Košťál (do 2018 SGI, od 2018 Hl. mesto Bratislava), Veronika Prachárová, Lenka Plavuchová Antalová, Veronika Hliničanová, Juraj Hurný, Peter Lényi, Ján Mazúr/SGI, Marek Dinka /Hl. mesto Bratislava

téma: participácia a udržateľná mobilita

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Správy z auditu ADVANCE pre mesto Banská Bystrica v previazaní na [pilotný projekt č. 11/ Trvalo udržateľná mobilita \(PP11\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Nadácia Ekopolis a mesto Banská Bystrica,
- **odborní garanti:** Peter Medved'/Nadácia Ekopolis, Vladimír Brieda/vedúci oddelenia investičnej výstavby a riadenia projektov za mesto Banská Bystrica

téma: participácia zraniteľných skupín a budovanie súdržných komunít

- **obsahové zameranie:** prezentácia priebehu participatívneho procesu tvorby Stratégie začleňovania Rómov v obci Lenartov v previazaní na [pilotný projekt č. 12/ Integrácia marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politík \(PP12\)](#)
- **zapojené spolupracujúce organizácie:** Rómsky inštitút a obec Lenartov
- **odborní garanti:** Klára Orgovánová/Rómsky inštitút, Jana Bľandová, primátorka obce Lenartov

Výsledok:

- 12 zrealizovaných odborných konferencií pre 80/100 osôb,
- minimálne 800 účastníkov odborných tematických konferencií.

komunity praxe - vytvorenie desiatich tematických skupín a realizácia pravidelných odborných stretnutí

Účel: vznik dvanástich tematických skupín účastníkov (max. 50 účastníkov/skupina) zo zástupcov odborných zamestnancov miest a obcí, prípadne samosprávnych krajov, volených predstaviteľov MÚS, zástupcov MNO a prípadne aj ďalších socio – ekonomických partnerov, ktorí majú preukázateľný záujem o tvorbu, alebo implementáciu rovnakých, alebo obdobných verejných politík. Zámerom je sieťovanie účastníkov jednotlivých tematických skupín, zameraných na zdieľanie skúseností, monitoring, zber a spracovanie inovatívnych opatrení, intervencií a dobrých príkladov z praxe územnej samosprávy a prenos skúsenosti so zavádzaním participatívnych princípov a inovatívnych metód zapájania verejnosti do tvorby, implementácie, monitoringu a vyhodnocovania verejných politík.

Opis: vytvorením tematických skupín vznikajú „komunity praxe“ (*Community of practice*), ktoré vedú experti z prostredia MNO a zástupcovia obcí, miest, alebo samosprávnych krajov, opierajúc sa o reálnu skúsenosťou a výsledky so zavádzaním konkrétnych politík, alebo opatrení v danej oblasti. Komunity praxe sú otvorenou metódou, podporujúcou proces efektívneho učenia sa jednotlivcov i organizácií/inštitúcií, založenom na poznatkovom manažmente a vzájomnej dôvere. Komunity praxe vytvárajú novú sociálnu infraštruktúru pre danú tému a proces učenia sa v praxi a praxou.

V komunitách praxe sa jednotlivci, tímy i inštitúcie navzájom podporujú, učia sa spolu a od seba. Učia sa rozpoznávať profesné, procesné problémy a hľadať riešenia, ktoré pomáhajú zvyšovať dopad na učenie a rozvoj každého účastníka skupiny. Silná komunita praxe podporuje zmysluplné interakcie, vychádzajúce z poznania reality inštitúcií, ich zákonných možností, zavedených procesov, ako aj limitov konkrétneho ekosystému verejnej správy (štát, samosprávne kraje, mestá/obce). Komunity praxe stimulujú ochotu zdieľať nové nápady, modely, mechanizmy, procesy, opatrenia, intervencie a startupy v prostredí verejnej správy, ako aj pomenovať a identifikovať chyby, frustrácie a zlyhania v zavádzaní nových procesov, či opatrení.

Komunity praxe - tematické skupiny, zastrešia záujemcov, ktorí vzišli z náboru počas konferencií a informačno – komunikačných podujatí úradu. Cieľová skupina má integrovaný charakter, pričom jednotlivé tematické skupiny vedú zástupcovia jednotlivých pilotných projektov z pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík (v zmysle rozpisu vyššie), alebo v prípade potreby iní poverení experti.

- ✓ **Účastníci stretnutí tematických skupín – komunit praxe:** integrovaná skupina z prostredia VS, MNO, aktívnej verejnosti a občanov a ďalších socio-ekonomických partnerov
- ✓ **Typ podujatia:** dvojdenný workshop zameraný na získavanie nových poznatkov, zručností a postojov, prezentáciu príkladov dobrej a zlej praxe s dôrazom na transfer skúseností a proces vzájomného učenia sa
- ✓ **Počet stretnutí:** 3/tematická skupina = komunita praxe, spolu 3x10 = 30
- ✓ **Počet účastníkov:** max. 50 osôb / skupina
- ✓ **Časová dotácia na podujatie:** 16 hodín
- ✓ **Miesto realizácie:** N/A – v rôznych mestách Slovenska
- ✓ **Obsahové zameranie stretnutí:** vid'. podrobný popis nižšie

Poznámka: Podmienkou zapojenia pracovníkov miest a obcí, samosprávnych krajov a ústredných orgánov štátnej správy je, že sa zaviazu (Čestné vyhlásenie) k priebežnej a systematickej účasti ich zamestnancov na pravidelných stretnutiach tematických skupín.

Charakteristika tematických skupín - komunit z praxe:

1. PARTICIPÁCIA DETI A MLÁDEŽE
2. PARTICIPÁCIA A ENVIRONMENTÁLNE VÝZVY
3. PARTICIPÁCIA ZDRAVOTNE POSTIHNUTÝCH A DLHODOBO ODKÁZANÝCH
4. PARTICIPÁCIA A MEDZIOBECNÁ SPOLUPRÁCA
5. PARTICIPÁCIA ZRANITEĽNÝCH SKUPÍN A BUDOVANIE SÚDRŽNÝCH KOMUNÍT
6. PARTICIPÁCIA A ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO
7. PARTICIPATÍVNE ROZPOČTY A OTVORENÉ DÁTA
8. PARTICIPÁCIA A ZVYŠOVANIE MIERY PRÍSTUPNOSTI MIEST
9. PARTICIPÁCIA A UDRŽATEĽNÁ MOBILITA
10. PARTICIPATÍVNE PLÁNOVANIE VEREJNÝCH PRIESTOROV

PARTICIPÁCIA DETI A MLÁDEŽE

- **tematické vymedzenie:** prečo je participácia mladých témou dňa, nástroje zapájania mladých do spolurozhodovania, **participatívne rozpočty**, spoluúčasť mladých ľudí na tvorbe politík – príklady z praxe, **vzdelávanie mladých ľudí k aktívnemu občianstvu**, **žiacke školské rady a podpora zapájania mladých do spolurozhodovania**, stratégia podpory a rozvoja participácie detí a mladých ľudí v Slovenskej republike, index participácie detí a mladých ľudí v samosprávach a školách
- **zdôvodnenie:** aktivita v detskom a mládežníckom veku je dôležitým faktorom pre to, aby sa mladí ľudia stali aktívnymi občanmi aj v budúcnosti. Participácia mladých je o spoločnej zodpovednosti, ktorá upevňuje medzigeneračné vzťahy. To sa deje prostredníctvom vzájomného dialógu. Na to, aby sme dokázali nájsť s deťmi a mladými spoločnú reč a zapojiť ich naozaj tak, ako si to oni sami predstavujú, je dôležité vytvoriť efektívnu kultúru počúvania. To vyžaduje najmä rešpekt voči deťom a ochotu posilňovať ich hlas. Rady mládeže Slovenska ukázal, že politika sa mladých ľudí podľa ich vlastného presvedčenia týka. Len 8% respondentov uviedlo, že sa o ňu vyslovene nezaujímajú. Problémom však je hlboká nedôvera k politickým inštitúciám. V priemere až 80% respondentov vo veku 15 – 24 rokov nedôveruje vláde ani parlamentu, ešte vyššia je nedôvera k politickým stranám. Mladí ľudia sa cítia byť

vylúčení, necítia podporu ani záujem zo strany štátu a ďalších politických aktérov. S výrokom „politici sa o nás nezaujímajú“ súhlasilo až 82% respondentov.

- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA A ENVIRONMENTÁLNE VÝZVY

- **tematické vymedzenie:** prečo je participácia v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia a v čase adaptácie na zmenu klímy dôležitá téma, nástroje zapájania obyvateľov do tvorby, implementácie a kontroly plnenia environmentálnych politík, úloha verejných inštitúcií a jednotlivcov v procese zmiernovania dopadov klimatickej zmeny a v procese ochrany a tvorby životného prostredia, participatívne zvyšovanie povedomia o životnom prostredí a jeho ochrane v prepojení na rôzne oblasti života (napr. odpadové hospodárstvo, doprava, energie, udržateľné verejné stravovanie, atď.) so snahou znížiť negatívny dopad životného štýlu a každodenných aktivít jednotlivcov, domácností, firiem a inštitúcií na našu planétu.
- **zdôvodnenie:** v posledných desaťročiach sa diskusia o životnom prostredí dostáva do popredia, čo vyplýva aj z celosvetovej diskusie o možných hrozbách vyplývajúcich zo znečisteného ovzdušia, extrémnych teplôt, prírodných katastrof, klimatickej zmeny atď. Väčšina alarmujúcich správ sa zatiaľ netýka priamo Slovenska (napr. správa Environmentálneho programu OSN sa vo veľkej miere venuje problémom v Afrike či Ázii). Je možné globálne problémy riešiť bez lokálnych intervencií? Slovensko je súčasťou globálneho sveta a téma ochrany a tvorby životného prostredia sa ho bezprostredne dotýka. Udržateľný rozvoj je úzko prepojený s tým, ako k životnému prostrediu pristupujeme. Zachovanie životného prostredia pre ďalšie generácie v čo najmenej pozmenenej podobe je nevyhnutnosťou. Úloha obcí, miest a krajov pri tvorbe a zavádzaní environmentálnych politík, ako aj oblasť výchovy, vzdelávania a osvetu o ochrane životného prostredia je kľúčová, ale bez účasti a zapojení obyvateľov ťažko realizovateľná.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA ZDRAVOTNE POSTIHNUÝCH

- **tematické vymedzenie:** prečo je participácia zdravotne postihnutých dôležitá, participácia a tvorba inkluzívnych a integračných verejných politík, zapájanie zdravotne postihnutých do tvorby verejných politík a ich zmocňovanie, nástroje a metódy zapájania ZP do spolurozhodovania a spoluprotvorby – príklady z praxe, práca s relevantnými aktérmi a cieľovými skupinami zdravotne postihnutých pri spoluprotvorbe inkluzívnych politík,
- **zdôvodnenie:** ľudia so zdravotným postihnutím sú v porovnaní s bežnou populáciou v znevýhodnenom postavení. Majú oveľa zriedkavejšie dobré (ak vôbec nejaké) zamestnanie, majú limitované možnosti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, sociálnych služieb, bývania a prístupu k technológiám. Čelia diskriminácii a mnohým fyzickým a postojovým bariéram. Podľa Európskej komisie takýmto problémom čelí jeden zo šiestich obyvateľov Európskej únie, teda okolo 80 miliónov ľudí (Európska komisia, 2010). Podobná situácia je aj na Slovensku. Ľudia so zdravotným postihnutím a ich rodiny sú v horšom socioekonomickom postavení, častejšie sú nezamestnaní a čelia nedostatku kvalitných sociálnych služieb či extrémnej forme vylúčenia vo forme pobytových inštitúcií (pozri napr. Štatistický úrad SR, 2016; CRPD, 2016). Zároveň, hoci sú často objektom a cieľovou skupinou verejných politík, ich hlas často nezaznieva dost dôrazne, alebo majú len formálnu možnosť vyjadriť sa k politikám, ktoré sa ich týkajú. Prístup k ľuďom so zdravotným postihnutím často vychádza skôr z paternalizmu a mocenskej nadvlády než z uznania, solidarity a princípov spravodlivosti (Kolářová, 2012).*¹
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA A MEDZIOBECNÁ SPOLUPRÁCA

- **tematické vymedzenie:** medziobecná spolupráca, participatívna tvorba rozvojových dokumentov na úrovni klastrov obcí, regionálnych združení obcí, alebo prirodzených mikroregiónov, zapájanie obyvateľov, mobilizačné mechanizmy pre participáciu miestnych ľudí zo zapojených obcí, aktívna participácia občanov na tvorbe sociálne a ekonomických stratégií rozvoja klastra obcí/územia/mikroregiónu, komunálna reforma.

¹ Hlas menšín - dvanásť prípadových štúdií zo zapájania zraniteľných skupín do tvorby verejných politík, autorky: Elena Gallová Kriglerová, Jarmila Lajčáková, Alena Holka Chudžíková, Jana Kadlečíková, Zuzana Havířová a Ivana Rapoš Božič, vydal: ÚSVROS/MV SR v roku 2020 http://www.minv.sk/?ros_np_participacia_publicacie_hlas_mensin

- **zdôvodnenie:** Slovensko je veľmi malá krajina s počtom obyvateľov menším ako niektoré mestá na svete. Vzhľadom na jej rozlohu a veľkosť populácie predstavuje existujúcich 2891 obcí nadštandardne vysoké číslo. Malé obce do 1000 obyvateľov tvoria približne 66,5% z nich, no situácia je ešte kritickejšia s obcami do 500 obyvateľov, na ktoré pripadá až 39,6% z celkového počtu obcí. Demografický trend reprezentovaný úbytkom počtu obyvateľov v malých obciach, množstvo kompetencií a ich nedostatočné finančné krytie komplikujú ich ďalší rozvoj a otvárajú otázku dlhodobej udržateľnosti takejto štruktúry. Problematickou sa na druhej strane javí aj ich nedostatočná vzájomná spolupráca, ktorá vedie k neefektívnemu využívaniu dostupných zdrojov. Doterajšie skúsenosti zo sveta a z Európy pritom hovoria jednoznačne. Cieľená spolupráca prináša oveľa lepšie efekty ako drobenie sa. Medziobecná spolupráca a mikroregionálne štruktúry sú len jednou z možností, ktoré, ak sa ukážu ako funkčné, by mali zákonite nájsť chýbajúcu podporu aj v legislatívnej úprave.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA ZRANITEĽNÝCH SKUPÍN A BUDOVANIE SÚDRŽNÝCH KOMUNÍT

- **tematické vymedzenie:** kto sú zraniteľné skupiny, prečo je participácia zraniteľných skupín aktuálnou témou, metodika zapájania zraniteľných skupín do tvorby verejných politík na lokálnej úrovni, participácia a budovanie súdržných komunít, mestá/regióny pre všetkých, zmocňovanie zraniteľných skupín, spôsoby zapájania zraniteľných skupín do doľadurozhodovania a spolutvorby – príklady z praxe, práca s relevantnými aktérmi a cieľovými skupinami zraniteľných skupín pri tvorbe inkluzívnych politík,
- **zdôvodnenie:** verejné politiky definujú kvalitu života a bezpochyby sa dotýkajú každého „bežného občana“ a „občianky“. Ak sa však jedná o „bežných občanov“, ktorí nepatria do marginalizovaných a zraniteľných skupín, je možné predpokladať, že ich perspektíva a situácia je vo verejných politikách zohľadnená lepšie. Ľudia vytláčaní na okraj spoločnosti alebo znevýhodnení či už z dôvodu ich etnicity, zdravotného stavu, veku, sexuálnej orientácie alebo iného postavenia majú štandardne veľmi nízku reprezentáciu v znevýhodnení v živote mesta a v procesoch (politických a legislatívnych), ktoré o kvalite života v ich meste/obci/kraji rozhodujú. Ich perspektíva a situácia (vrátane ich znevýhodnení) nie sú férovo zohľadňované v zákonoch, politikách ako aj formálnych či neformálnych pravidlách inštitúcií. Dopady verejných politík, ktoré nezohľadňujú rôznorodé situácie jednotlivcov patriacich do znevýhodnených skupín môžu byť častokrát diskriminačné alebo dokonca vylučujúce. Namiesto vytvárania rovných príležitostí, môžu nerovnosti prehľbovať. Je dôležité, aby sa koncept férových politík, ktoré vytvárajú príležitosti žiť dôstojný život pre každého, zakorenili v slovenskej samospráve. V prípade zapájania zraniteľných skupín nejde len o integráciu menších do spoločnosti, ale o vytváranie integrovanej – súdržnej spoločnosti, kde sa každý môže cítiť ako jej plnohodnotná súčasť.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA A ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

- **tematické vymedzenie:** efektívne, environmentálne a ekonomické riešenia s nakladaním komunálnych odpadov v prostredí miest a obcí, ako zapojiť širokú verejnosť a znížiť náklady na odpadové hospodárstvo, ako podporiť ekologické rozhodnutia pri výkone správy mesta, úloha participácie v procese znižovania nákladov na manažment odpadového hospodárstva, zapojenie verejnosti a podpora ekologického rozhodovania občanov
- **zdôvodnenie:** V dnešnej dobe nakladanie s komunálnym odpadom patrí medzi dôležité témy pre nás všetkých. Najväčšie problémy s riadením nakladania s komunálnym odpadom sa vykazujú v najzaostalejších krajinách, avšak miera produkcie komunálneho odpadu v najvyspelejších krajinách je veľmi vysoká. Čoraz viac miestnych aktérov si uvedomuje kritickosť súčasného stavu i jeho riziká, a preto sa snažia do oblasti environmentálnej politiky vstupovať proaktívne a nečakať iba na riešenia zhora. Obce a mestá na Slovensku sú manažermi odpadového hospodárstva na svojom území. Určujú systém zberu, odvozu, spracovania a zneškodňovania odpadov a často si nevedia poradiť s hlavným článkom odpadového hospodárstva, ktorým je sám obyvateľ. Systém odpadového hospodárstva si vyžaduje optimalizáciu existujúceho systému nakladania s komunálnym odpadom. Systém musí byť pre tých, ktorí produkujú odpad, dostatočne komfortný a motivačný. Ak chceme zaručiť udržateľnosť systému odpadového hospodárstva, tak musíme do tvorby stratégií a hlavne efektívnej implementácie politík manažovania a likvidácie odpadu zapojiť aj širokú verejnosť.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPATÍVNE ROZPOČTY A OTVORENÉ DÁTA

- **tematické vymedzenie:** participatívne rozpočtovanie v slovenskej samospráve, ako na participatívny rozpočet vo vašej obci, akú sumu vyčleniť na PR, aký je rozdiel medzi dotačnou schémou a participatívnym rozpočtom, občianske projekty a zadania pre samosprávu, pravidlá participatívneho rozpočtovania, dobrá prax zo Slovenska a zahraničia, úloha samosprávy, MNO a občanov v procese PR, deliberácia a verejné zvažovanie, hlasovanie a rozhodovanie / transparentnosť, otvorené dáta, formáty pre zverejňovanie dát, publikačné minimum pre mestá a obce, dobrá prax zo slovenskej samosprávy, hackatony.
- **zdôvodnenie:** Transparentnosť, participácia a zúčtovateľnosť patria medzi kľúčové princípy otvoreného vládnutia. Vyžadujú inovatívnosť volených zástupcov a úradníkov nielen v interakcii s občanmi, ale tiež v samotnom spôsobe ich fungovania. Transparentnosť vyžaduje, aby sa volení zástupcovia a úradníci otvorili a uľahčili verejnosti prístup k informáciám. Zvyčajne sa to deje prostredníctvom zverejňovania otvorených dát, ktoré je nezriedka sprevádzané vyššou mierou participácie verejnosti na prijímaných rozhodnutiach. **Otvorené dáta** umožňujú občanom získavať potrebné údaje v prehľadnej podobe a využívať ich napríklad aj pri zapájaní sa do participatívneho rozpočtu. Na druhej strane, úrad získava informácie, ktoré dáta a v akej podobe verejnosť vyžaduje a očakáva. Všeobecným prínosom je transparentnejšie a efektívnejšie fungovanie samosprávy. / Existuje celý rad možností, ako verejnosť zapojiť do rozhodovacích procesov. V posledných rokoch sa najmä v zahraničí stalo mimoriadne populárnym nástrojom **participatívne rozpočtovanie**. Participatívny rozpočet umožňuje občanom bezprostredne vstupovať do definovania rozpočtu mesta, pričom otvára možnosť priamo spolupracovať pri definovaní jednotlivých položiek rozpočtu a ich následnej realizácii. Občania v tomto procese primárne hovoria o svojich potrebách a v spolupráci s úradom hľadajú konkrétne spôsoby ich napĺňania. Samospráva tak získava ucelené a štruktúrované údaje o potrebách svojich občanov, ako aj o konkrétnych návrhoch na ich riešenie. Všeobecným prínosom je adresné a efektívne vynakladanie spoločných financií.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA A ZVYŠOVANIE MIERY PRÍSTUPNOSTI MIEST

- **tematické vymedzenie:** zvyšovanie miery prístupnosti, bezbariérové mestá, úloha participácie v procese zvyšovania miery bezbariérovosti v zmysle európskych štandardov, prístupnosť pre osoby so zrakovým postihnutím, mentálnym postihnutím, sluchovým postihnutím, metodika identifikácia a odstraňovanie fyzických, informačných a komunikačných bariér, metodická príručka pre tvorbu stratégií prístupnosti.
- **zdôvodnenie:** Podstatou verejných služieb a verejných priestorov je ich prístupnosť, inak prestávajú byť skutočne verejnými. Starostlivosť o verejné priestory je primárne doménou miestnych samospráv. Téma inkluzívnej, sociálnej a udržateľnej stratégie rozvoja miest je jednou z významných tém, ktorým Európska únia dlhodobo venuje svoju pozornosť. Bezbariérovosť môže byť z pohľadu osôb so zdravotným znevýhodnením vnímaná aj ako jedno z ich základných práv, čo vyplýva aj z článku 9 Dohovoru Organizácie spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím. Fyzické bariéry zvyčajne môžu byť ľahko identifikovateľné zo strany osôb, ktoré nie sú nijako znevýhodnené, no v prípade zdravotne znevýhodnených osôb môžu takéto bariéry viesť až k sociálnemu vylúčovaniu z verejného, spoločenského i pracovného života. Jedným z motivačných nástrojov používaných na zvyšovanie miery prístupnosti v európskych mestách je súťaž o ocenenie „prístupné mesto“ (Access City Award) vyhlasovaná Európskou komisiou v spolupráci s Európskym fórom zdravotného postihnutia.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPATÍVNE PLÁNOVANIE VEREJNÝCH PRIESTOROV

- **tematické vymedzenie:** verejné priestory a priestranstvá, participatívne plánovanie verejných priestorov, práca s relevantnými aktérmi a cieľovými skupinami v procese plánovania verejných priestranstiev, výzvy, príležitosti, riziká, bariéry plánovania verejných priestorov a priestranstiev, vhodné postupy a metódy pre zapojenie verejnosti do plánovania, pocitové mapy, spoluprorby, užívania a spravovania verejných priestranstiev, príklady z praxe,
- **zdôvodnenie:** verejné priestranstvá dokážu priniesť do života obyvateľov miest mnohé benefity, dávajú príležitosť stretnúť sa s inými ľuďmi, spoznávať odlišné kultúry, či verejne prezentovať svoje názory a postoje. Ich podoba je jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich kvalitu života a rozvoj mesta. Ukazovateľom kvality sú najmä ľudia, ktorí sa v ňom pohybujú a interagujú. Hospodárna, kvalitná a inkluzívna správa a využívanie verejných priestorov a plôch v mestách a obciach je aktuálnou a živou témou na úrovni miestnej územnej samosprávy. Tvorbe koncepcií a plánov však často nepredchádza hĺbková analýza skúseností občanov s danou lokalitou, plánovanie koncepcií sa redukuje na architektonický, developerský, urbanistický pohľad a absentuje plánovanie programovej náplne a správy priestorov a plôch. Na Slovensku máme v tejto oblasti rezervy a postupne sa učíme zapájať verejnosť do procesov, ktoré menia mesto. Samospráva nedisponuje jasnými pravidlami práce s verejnými priestormi. Participatívne plánovanie napomáha k dosiahnutiu kvalitnejších riešení, znižuje pravdepodobnosť konfliktov s obyvateľmi v čase realizácie zmien, môže viesť k jednoduchšej údržbe verejného priestranstva, podporuje vzťah obyvateľov k danej lokalite.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

PARTICIPÁCIA A UDRŽATEĽNÁ MOBILITA

- **tematické vymedzenie:** udržateľná mobilita, úloha verejnosti v procese plánovania, tvorby, implementácie verejných politík pre oblasť udržateľnej dopravy, ako je možné v spolupráci s verejnosťou hľadať efektívne riešenia eliminácie negatívnych dopadov dopravy tak, aby rešpektovali záujem obyvateľov mesta o kvalitné a zdravé prostredie a súčasne vyhovovali každodenným potrebám a presunom jeho obyvateľov?
- **zdôvodnenie:** problematika dopravy v meste je široká agenda. Samosprávy si často nevedia nájsť riešenia problémov dopravy v meste, ktoré by boli založené na vyváženosti využitia rôznych druhov dopravných prostriedkov a druhov dopravy (pešia, cyklistická, automobilová, verejná hromadná) a dopravného správania obyvateľov. Téma zameraná na udržateľnú mestskú mobilitu nadväzuje na súčasné trendy pri riešení problémov dopravy v mestách európskych krajín. Dôraz sa pri tom kladie na znižovanie podielu individuálnej automobilovej dopravy a zvyšovanie kvality života ľudí v mestách. Doprava spoločne s jej infraštruktúrou sa každodenne dotýka všetkých skupín obyvateľov väčších miest. Táto problematika ľudí autenticky zaujíma a existuje široký priestor pre zohľadnenie postojov a názorov obyvateľov pri definovaní toho, akým spôsobom by mala byť riešená.
- **výstupy:** tematická platforma, 3 odborné podujatia, min. 50 účastníkov, atlas príkladov dobrej praxe

Výsledok:

- 10 tematických sietí/platformiem,
- zapojenie minimálne 200 miest a obcí/samosprávnych krajov do pilotnej schémy,
- zapojenie minimálne 100 mimovládnych organizácií, alebo iných sociálno – ekonomických partnerov,
- 30 tematických stretnutí (10 skupín x 3 stretnutia) pre 50 osôb/stretnutie,
- minimálne 400 účastníkov tematických skupín – komunit praxe,
- 10 katalógov/atlasov inovatívnych a inšpiratívnych príkladov z praxe územnej samosprávy, venovaných identifikovaným témam,
- elektronicky dostupná znalostná databáza materiálov, metodických odporúčaní, štúdií ku každej tematickej oblasti.

cyklus odborných tréningov/ workshopov v regiónoch

Účel: vytvorenie predpokladov pre uplatnenie skúseností z pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík v praxi iných samospráv prostredníctvom samostatného bloku vzdelávania pre zástupcov miest, obcí, samosprávnych krajov, ktorí prejavia záujem o realizáciu identických, alebo obdobných verejných politík (napr. Stratégia lokálnej inklúzie zraniteľných skupín, Stratégia odpadového hospodárstva, Koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvety atď.)

Opis: cyklus odborných workshopov k piatim najžiadanejším témam/pilotným projektom vo väzbe na záujem samospráv o realizáciu obdobných verejných politík. Prieskum bude realizovaný elektronicky a komunikovaný cez web stránku ÚSV ROS, ako aj jeho FB konto. Ku každej z vybraných politík/tém budú zrealizované 3 odborné tréningy/ workshopy (spolu 15 workshopov). Workshopy sú spojené s možnosťou **skupinového poradenstva a následne individuálnych konzultácií** k odbornej (obsahovej) stránke verejných politík - konkrétne riešenia, opatrenia, programy, projekty a kroky, ktoré sú predmetom tvorby vybranej verejnej politiky s dôrazom na proces zapojenia verejnosti a presadzovanie princípov partnerstva a dialógu subjektov VS a MNO.

- ✓ **Účastníci tréningov/workshopov:** integrovaná skupina z prostredia VS, MNO, aktívnej verejnosti a občanov a ďalších socio-ekonomických partnerov
- ✓ **Typ podujatia:** celodenný regionálny workshop/tréning zameraný na prenos praktických skúseností
- ✓ **Počet tréningov/workshopov:** 15 (5 tém x 3 workshopy ku každej téme)
- ✓ **Počet účastníkov tréningu/workshopu:** 20 osôb / skupina
- ✓ **Časová dotácia na tréningov/workshopov:** 8 hodín/tréning
- ✓ **Miesto realizácie:** N/A – v rôznych mestách Slovenska
- ✓ **Obsahové zameranie tréningov/workshopov:** konkrétne oblasti výkonu správy/verejné politiky z pilotnej schémy v zmysle zoznamu piatich najžiadanejších tém:
 - obsahová stránka verejných politík - konkrétne riešenia, opatrenia, programy, projekty a kroky, ktoré sú predmetom tvorby vybranej verejnej politiky
 - participatívny scenár a proces tvorby verejnej politiky.

Výsledok:

- zrealizovaný cyklus troch jednodňových tréningov pre 5 vybraných oblastí
- počet zapojených účastníkov 20/skupina x 15 skupín - predpokladaný počet minimálne 250 osôb

záverečná dvojdňová odborná konferencia

Účel: sumarizačná záverečná konferencia k pilotnej schéme, spojená s verejnou prezentáciou výsledkov a „krstom“ publikácie Inovatívne prístupy k zapájaniu verejnosti v prostredí verejnej správy.

Opis: záverečná dvojdňová konferencia spojená s prezentáciou dobrých a zlých skúseností z praxe územnej samosprávy v previazaní na desať tematických skupín/komunit praxe. Prezentuje a sumarizuje výsledky pilotnej schémy.

- ✓ **Účastníci konferencií:** integrovaná cieľová skupina – predstavitelia VS, MNO, ÚSV ROS v previazaní na zamestnancov úradu a zapojených odborných expertov, zástupcovia pilotných projektov vrátane aktívnych občanov, zohrávajúcich kľúčovú úlohu v procese pilotnej schémy
- ✓ **Typ podujatia:** odborná konferencia zameraná na sumarizáciu výsledkov
- ✓ **Počet účastníkov:** 200
- ✓ **Časová dotácia na konferenciu:** 16 hodín
- ✓ **Miesto realizácie:** N/A

Výsledok:

- zrealizovaná dvojdňová odborná konferencia
- počet zapojených účastníkov maximálne 200 osôb
- záverečná publikácia Inovatívne prístupy k zapájaniu verejnosti v prostredí verejnej správy

Sumarizácia výsledkov pilotnej schémy 3:

- 12 zrealizovaných odborných konferencií pre 80/100 osôb,
- minimálne 800 účastníkov odborných tematických konferencií,
- 10 tematických sietí/platforiem,
- zapojenie minimálne 200 miest a obcí/samosprávnych krajov do pilotnej schémy,
- zapojenie minimálne 100 mimovládnych organizácií, alebo iných sociálno – ekonomických partnerov,
- 30 tematických stretnutí (10 skupín x 3 stretnutia) pre 50 osôb/stretnutie,
- minimálne 400 účastníkov zastrešených činnosťou desiatich tematických skupín – komunit praxe,

- elektronicky dostupná znalostná databáza materiálov, metodických odporúčaní, štúdií ku každej tematickej oblasti,
- 10 katalógov/atlasov inovatívnych a inšpiratívnych príkladov z praxe územnej samosprávy, venovaných identifikovaným témam,
- zrealizovaný cyklus troch jednodňových tréningov pre 5 vybraných oblastí
- počet zapojených účastníkov 20/skupina x 15 skupín - predpokladaný počet minimálne 250 osôb
- zrealizovaná dvojdňová záverečná odborná konferencia
- počet zapojených účastníkov maximálne 200 osôb
- záverečná publikácia Inovatívne prístupy k zapájaniu verejnosti v prostredí verejnej správy

Dopady pilotnej schémy 3:

- **zmena postojov k participácii**, ale najmä **posilnenie základných poznatkov a zručností zamestnancov územnej samosprávy**, potrebných pre tvorbu verejných politík s účasťou verejnosti na strane zástupcov VS, ako aj MNO, či iných relevantných socio- ekonomických aktérov,
- **komunity praxe** – vybudovaných desať tematických sietí/ odborných platforiem expertov, ktorí zohrajú dôležitú úlohu „ambasádorov participácie“ v prostredí verejnej správy a „agentov zmeny“ pre oblasť otvoreného vládnutia v prostredí VS a MNO,
- **zvýšený počet kvalitne pripravovaných a realizovaných procesov** participatívnej tvorby verejných politík v ekosystéme územnej samosprávy (miestnej aj regionálnej).

Rozpočtové položky pre pilotnú schému 3:

- ✓ odborný garant ÚSV ROS pre pilotnú schému 3
- ✓ odborný asistent ÚSV ROS 1 pre pilotnú schému 3
- ✓ odborný asistent ÚSV ROS 2 pre pilotnú schému 3
- ✓ lektori tréningy/workshopy/konferencie
- ✓ odborní garanti jednotlivých tematických skupín / komunit praxe
- ✓ experti - pracovné stretnutia – skupinové konzultácie
- ✓ experti - pracovné stretnutia – individuálne poradenstvo
- ✓ zabezpečenie tréningov/workshopov
- ✓ zabezpečenie konferencií
- ✓ expert – videoblogy – videozber dát a ich spracovanie